Ч. 101 Середа 7 (19) мая 1897. Рік VII

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Старостивах на провинциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Адреса більшости парляментарної.

Редакцийний комітет адресової більшости парляментарної, до котрого крім референта ґр. Дідушицкого увійшли ще кн. Шварценберґ, др. Крамарж, ґр. Фалькенгайн, бар. Діпавлі, Барвіньский і Лупул, відбув два засїданя кількагодинні для зредаґованя адреси. Начерк ґр. Дідушицкого змінено значно. А іменно війшов окремий уступ про справедливе переведене рівноправности национальної в житю публичнім, в уряді і школї, чим мають бути обезпечені национальні меншости при розширеню автономії країв. Положено вагу на упрощене і удешевлене адмінїстрациї. Важної переміни дізнав також уступ про шкільництво, в котрім положено не лиш вагу на те, щоби школа давала релїґійне і моральне виховане, але також, щоби була устроена відповідно потребам країв і народностий. Дальше вставлено уступ про нужду селяньства і зазначено его вагу для удержаня ладу суспільного та піднесено конечну потребу скорої помочи, особливо реформою належитостий від спадщин. Указано також на потребу пособлюваня краєвих фінансів надвишками з податків державних, потребу піднесеня ремесла, реформу тариф зелїзничих і т. п.

В піднесених тут справах забирав голос пос. Барвіньский іменем Славяньского Союза і ставив поправки і додатки, котрі комітет приняв.

Відтак мала парляментарна комісия більшости два засїданя над так перерубленим начерком і поробивши ще деякі стилїстичні поправки, ухвалила одноголосно сей начерк предложити адресовій комісиї, котра мала вчера розпочати розправу над сею адресою.

Проєкт адреси.

Ваше Цісарске і Королївске Величество, Наймилостивійший Пане! Палата посольска, що війшла з нових виборів, сповняє передовсім з радостию обовязок і з найвисшою честию дає вираз найглубшої подяки за ласкаві слова, котрими Ваше ц. і к. Величество в найвисшій мові престольній на вступі єї діяльности найласкавійше зволилисьте єї повитати. Палата живить старі, по предках унаслїджені чувства вірности, преданости, найсердечнїйшого привязаня до Вашого Величества і найвисшої династиї. Палата має сильну волю працювати для добра після сил своїх і поводженя монархії і всїх єї народів. Скріплена висланниками найширших верств населеня, приступить палата до вивязаня ся з своїх задач. Палата уважає за свою повинність взяти під наради предложеня, відносячі ся до угорскої угоди. Маємо надію, що ясне і справедливе увзглядненє здібности сили економічної обох половин монархії уможливить, що пожадана в інтересї цїлої монархії угода донеде також до заспокоєня справедливих домагань нашої половини монархії.

Але чекають ще инші важні роботи. Сли палата, йдучи за желанєм Вашого Цісарского Величества, має не тілько річево, але також без нїякої страти часу сповнити свою задачу і зіставити соймам країв і королївств належний їм і їх значіню відповідний час, то довжні, відповідне до високих інтенциї Вашої Цісарскої Милости, довголїтні национальні борби в Австриї уступити рішучо мирови. Посольска палата є пересьвідчена, що тільки взаїмним признанєм природних прав народів Австриї ві всїх королївствах і краях держави, може осягнути народний мир. Справедливе перепроваджене основними законами запорученої рівноправности всїх национальностий в цїлім публичнім житю, в урядах і школї, заразом доховане історичної самостійности і неподїльности королївств і країв, при збереженю сполучаючої їх реальної звязи, дають запоруку для осягненя тої високої цїли.

Посольску палату оживляє надія, що численні і важні задачі тілько тоді з пожитком і в належитім часї могуть бути полагоджені, сли перетяжена Рада державна дізнасть пільги, а соймам королївств і країв відповідно до давних історичних традиций буде признаний ширший обєм дїяльности, передовсім, що при істнуючих ріжнородних відносин поодиноких країв однакові постанови не дають запоруки добрих наслїдків.

Памятаючи о великій важности автономії країв і королївств, скористає палата з нагоди, щоби з радостию дати соймам материяльні средства для осягненя їх цїлий в більшій мірі передаючи їм поодинокі істнуючі податки, або забезпечуючи відповідну участь в податкових доходах держави.

Конечною річию було би також для розцьвіту монархії увзглядннити в висшім степени поводженє королївств і країв, а коли би обста-

СТАРА МАДЯРКА.

ОПОВІДАНЄ

ОСИПА МАКОВЕЯ.

(Конець).

Підчас слюбу Стасї з Вендером Мадярка стояла, сьвяточно одягнена, близько престола і плакала; люди думали, що то сльози радости.... По слюбі, мимо того, що жінка секретаря просила єї прийти на весїлє, Мадярка пішла просто до своєї хати і у секретаря не показувала ся зо дві неділї.

Коли по якімсь часї освоїла ся з сим випадком, зараз пішла відвідати свою „доню“. Вибрала час, коли комісар був в уряді, і прийшла до Стасї.

— Як же вам, панно Стасю, поводить ся? — спитала єї, забувши, що Стася вже жінка.

Пані комісарова усьміхнула ся. — Добре! — каже.

— Ну, то дякувати Богу! — зітхнула стара. — А можна би менї оглянути ваше господарство? — спитала ще, щоб не сказати виразно, що лише по се й прийшла.

— Чомуж би нї? — відповіла комісарова. — Ходїть оглянїте!

Мадярка оглянула всї пишні комнати Стасї, придивила ся всїм меблям і урядженю кухні, кинула оком на Вендерового сина, котрий їй цїлком не подобав ся — якийсь такий никлий був, примхуватий і зовсім не гарний — і на молоду гарну покоївку, котра чудувала ся, звідки та стара баба має таку ласку в єї панї, — а вкінци ще раз спитала ся в панї комісарової:

— Отже вам добре, Стасю?

Стася виглядала зовсїм вдоволена і на знак свого добробиту обдарувала Мадярку цїлою пяткою, як казала: маленьким подарунком за єї великі заходи.

— Пан Вендер не буде чей на мене гнївати ся, коли я вас часом відвідаю? — спитала ще Мадярка на відході.

— Не бійте ся, можете прийти, — відповіла Вендерова.

Наочні обзорини гаразду Стасї успокоїли значно старушку. Того дня, бувши в церкві, она у своїх молитвах кілька разів згадувала Стасю та просила Бога о щастє для неї. Що в єї молитви нї з того нї з сего вмішав ся і Вроньский, того она і не запримітила; пожалувала его, згадала, що таки волїла би его бачити мужем Стасї, а не Вендера, а вкінци помолила ся і за его добре поводженє.

Кілька місяців не доводило ся Мадярцї чути нїчого злого з дому Вендера. Одно лиш замітила, що від якогось часу він досить часто заходив на пиво до реставрациї і там з товаришами просиджував нераз до пізної ночи. І в карти грав також, не високо вправдї, але грав. Се вже не подобало ся Мадярцї, хоч она не відважила ся сказати Стасї про се свою думку.

Нараз — як то в малім містї люди дізнають ся навіть, що хто у себе варив — дізнала ся Мадярка дуже немилу річ про Вендерів. Відійшла від них та гарна покоївка, а про причину єї відходу люди оповідали собі дещо не без усьміху і злоби. Дуже то вразило Мадярку і она, скоро се перевідала, зараз пішла відвідїти Стасю. Застала єї смутну, непривітну, і не могла від неї самої нїчого дізнати ся....

Якось ту пригоду люди помалу забули і перестали собі острити зуби на єї Стасї та на Вендері. Другої покоївки вже Вендери не брали, бо небавом мусїли приняти няньку до доньки Стасї. Мадярка не втерпіла, щоби не побачити дитини, яку Бог дав єї дорогій пестійцї. Гарна була донечка, зовсїм у маму вдала ся.

Скоро тілько мати виздоровіла, Мадярка зараз зголосила ся у неї. Так і так, каже, она знає, що вже стара і нею хиба комини затикати, але між люди єї брати, але як би так Стася не гнївала ся, то она би дуже радо прийшла їй помагати, в чім тілько може. Все то господарство не мале, двоє діточок у хатї, нянька за велика панї, аби хотїла пильнувати порядку, кухарцї то вже таки зовсїм не можна вірити, а Стася сама за делїкатна, щоби могла за всїм доглянути. Нїякої заплати Мадярка за се не хоче; горнятко кави і який куток до спаня — їй більше не треба. Чи згода?

Пані комісарова згодила ся на то дуже радо, тілько не знала, що чоловік єї на се скаже. Спитала зараз при обідї чоловіка, той пристав — і Мадярка поселила ся у Вендерів. В той час она немов відмолоднїла, немов сили прибуло їй в двоє, так взяла ся до роботи. До кількох днів обізнала ся докладно з усім господарством і немов переняла на себе службу свого покійного чоловіка-поліцая, так дивила ся на пальцї і няньцї і кухарцї і всїй прислузї,

вини позволили, надати зарядови поодиноких країв конечний степень самостійности і витворити его згідно з ріжними потребами країв, через що тим лекше можна би дійти до упрощеня заряду і уменшеня его коштів.

Палата послів буде попирати найгорячійше всякі стремліня на поли загальної просьвіти, науки і штуки. Палата дає вираз свому поважному бажаню, щоби школа відповідала потребам ріжних країв і народів, що в повній мірі дає ся осягнути лише при розширенім законодательнім співділаню Соймів. Згідно зі словами найвисшої бесїди престольної Палата привязує найбільшу вагу до виховуючої задачі школи, щоби через ню покласти підвалину під релїгійне і моральне пониманє житєвих задач ґенерациї, що повинна істниючий лад суспільний розвивати спокійною виключаючою всякий переворот прямо реформаторскою роботою в дусї социяльної справедливости. Лише при поважнім пониманю житєвих цїлий можна розвинути відповідно і щасливо нові суспільні задачі, можна влагодити пануючі межи економічно-сильнїйшими і слабшими контрасти. В повнім узнаню великого значіня реформ суспільних посьвятить і Палата особлившу увагу, щоби дійти до справедливости, доповнити і розвинути істнуючий устрій суспільний, піднести моральний і матеріяльний стан і долю широких верств населеня, а передовсїм забезпечити робітникови охорону в нещастю і старости.

(Конець буде).

Новинки.

Львів дня 18-го мая 1897.

— **Перенесеня.** Ц. к. Дирекция почт і телеграфів перенесла почтового асистента Йос. Ціґлера з Ряшева до Станиславова.

— **Є. Е. п. Намістник** кн. Евст. Санґушко повернув з Кракова до Львова. Також повернули звідтам Є. Е. п. Маршалок краєвий ґр. Стан. Баденї і віцепрезидент краєвої ради шкільної др. Бобжиньский.

— **Намірене самоубийство.** Вчера рано кинув ся з другого поверха промислової школи у Львові 23-лїтний Богдан Чижик, челядник столярский і ученик тої школи. Упав він на мураву перед школою і тому імовірно не дуже побив ся, лише дістав вибух крови. Поготівлє стациї ратункової відставило недужого цїлком притомного до шпиталя. Що було причиною наміреного самоубийства, не знати, тим більше, що Чижик був дуже спокійним і взірцевим учеником.

— **Змова мулярів** в Чернівцях скінчила ся дуже скоро. По бійцї з полїциєю пішли мулярі по розум до голови і оногди рано станули всї без жадних застережень до роботи при будовах. Підприємці будовничі вже і так опустили їм трохи часу робітного а і платню будуть мусїли підвисшити. Видко, що стрейк був тілько штучно викликаний кількома загорілцями і професийними аґітаторами.

— **Два самоубийства** лучили ся в четвер в Станиславові. Вояк Петро Любачевский відобрав собі житє вистрілом з карабіна, а льокай Йосиф Шабатура вистрілом з пістолета.

— **Смерть в фіякрі.** Дорожкаря Івана Черенюка замовив якийсь гість готелю „Бельві" у Львові на 4-ту годину рано. Візник справдї приїхав на означене місце, але що було доперва пів до четвертої, підніс буду і всїв до дорожки, щоби трохи переспати ся. Коли кельнер готелевий зійшов о годинї 4-тій до візника, щоби его збудити, бідолаха вже заїхав на другий сьвіт. Лїкар ствердив наглу природну смерть.

— **Добрий приклад.** З Бобреччини пишуть нам: Деякі громади обходять память даної свободи в той спосіб, що по службі Божій нїчого не роблять, тілько пють і лежать. Не так обходила тую память громада Суходіл, повіта бобрецкого. По торжественній службі Божій, відбуло ся посьвячене площи під будову будинку, де буде містити ся: крамниця, шпихлїр, читальня і радна комната. Не пили і не спали Суходільці, але по прикрій дорозї звозили камінь під будову. Примір до того чину дали: о. Ем. Боберский і Вп. Р. Кесселрінґ. Честь Вам Отче і Вам Вп. Пане! Честь Вам Громадо! Честь всїм членам Кружка рільничого з Суходола Гути і з охрестности. Боже поможи Вам щасливо довести дїло в короткім часї до кінця. — *Г.*

— **Повени.** По снїгах і слотах, які навістили в послїдних днях західні краї нашої монархії, наступили повени і в деяких місцях, як н. пр. в охрестности Будієвиць наробили богато шкоди. Також Відневи грозила поважна небезпечність від виливу ріки Віденки. На щастє води в нїй скоро опали.

— **Розбійничий напад.** Дня 9-го мая по півночи в селї Пізнанцї гнилій напали невислїджені досі злочинцї на дім старого, заможного господаря Марцелюка, присилували дати їм ключі від скринї, а відтак ограбивши, замордували Марцелюка. Жінка его спасла ся утечию на під.

— **Померли:** В Стрию Іван Голубович, пенсионований директор народної школи; — в Бялій, Дмитро Кустинович, ад'юнкт судовий; — о. Михайло Глїбовицкий, парох в Рівни, калуского деканата, дня 10 мая, в 70-ім роцї житя, а 44-тім сьвященьства.

Господарство, промисл, торговля, ґиґієна і вихованє.

Добрі ради.

Користайте з кождої нагоди і способіть ся, до чого хто може.

— Як замагати на біду? Мабуть ще нїколи доси не присїла була наш нарід біда так дуже, як тепер. Всї нарікаємо на біду, а нужда гонить наше селяньство в широкий сьвіт аж за море. Неодин з нас хотїв би з цїлого серця подати бодай якусь раду на ту біду, та ба, коли бо не було і не буде такого чоловіка, котрий би знайшов на біду якусь певну, для всїх добру раду. А чому? — Бо що чоловік то инша біда, то инакше она чіпає ся чоловіка, а найважнїйше ось що: коли біда пристане до чоловіка, то чіпить ся его або несподівано, в одній хвили і з цїлою силою, або тихцем, поволеньки і так незначно, що чоловік не може того зміркувати і спостереже ся аж тогди, коли біда у него вже на добре розпаношить ся, коли — як то кажуть — лїзе до него і дверми і вікнами. Тогди вже видить єї чоловік і сам і видять другі та зачинають щось на ню радити. Але тогди звичайно навіть найлїпша рада приходить вже за пізно. Біді, коли она вже стане велика, так само трудно дати раду, як і якійсь тяжкій недузї. Як в тяжкій недузї,

---

яка коли мала з Вендерами дїло. Стала виручувати паню комісарову так, що тій ледви яка легка робота й оставала ся; в комнатах було чистїсенько, як у зеркалї, а ріжні баняки, ринки і сковороди в кухнї блестїли так, як би були нові. Нянька і кухарка аж чудували ся, де у тої старої тілько сили бере ся. Така вже стара, як той гриб зісохлий, а вириває їм роботу з рук, бо їй се і те не подобає ся; коли-ж прийде вечір, то ще дїтям і піснї сьпіває або так весело приповідає, що тілько за боки бери ся, — а в ночи мов сама не спить, — аж з кухнї зачує плач дитини і йде будити няньку, що спить мов забита і не почула би навіть гуку гармати, а не то плач малої дитини.

Обоє Вендери були дуже вдоволені із старої, але она була рада лише Стасї, а Вендерови не дуже. Не лиш за прислугою слїдила она, але й за своїм паном; незамітно вправдї, але уважно. І чим більше пізнавала его, тим більше не подобав ся він їй. До дому приходив Вендер хиба на обід правильно, а на вечеру від якогось часу являв ся дуже рідко. Цїлі вечери проводив в домі Маєрової, вдови по уряднику, що мала дві гарні доньки. Мадярка гнеть дізнала ся, що старшу з тих паннів, Гелєнку, Вендер полюбив, а що гірше, і она в нїм задурила ся. Що так було, а не инакше, зміркувала і по пані комісаровій, котра — як давнїйше була весела і здорова — так тепер зробила ся мовчалива і змарнїла.

— Не чували ви, бабусю, що Вроньский порабляє? — спитала раз вечером Стася Мадярку, зовсїм для неї несподівано.

— Нї, не чувала. Або що?

— Та нїчо! Оттак прийшло менї на думку.

„Знаю я вже, чому тобі Вроньский прийшов на думку", подумала собі Мадярка, але нїчого не сказала.

Хвилинку обі мовчали.

— Може-би ви, бабусю, пішли до Маєрової — почала Стася знову — і попросили мого чоловіка, щоби прийшов до дому. Він там певно буде.

— Добре, я піду! — відповіла старушка прибитим голосом.

І пішла. Ще з сїний дому Маєрової почула голосні сьміхи в комнатї. Переказала комісарови через наймичку, щоби вертав до дому. Комісар вийшов без капелюха в сїни.

— Що там таке стало ся? — питає ся Мадярки.

— Та нїчого такого. Панї просять.

— Ну-ну, я прийду! — Пішов і замкнув за собою двері.

Але минула година одна і друга, він не приходив. Стася розплакала ся, як дитина.

Вже північ була, як Вендер вернув до хати. Мадярка пильнувала молодшої дитини, котра чогось нездужала; иньші слуги спали.

— Чому-ж ти не спиш, тілько на ліжку куняєш? — зачула Мадярка Вендерів голос в сусїдній комнатї. Очивидно, Вендер говорив до жінки.

— Не можу — відповіла Стася тихо.

— По що ти посилала по мене? — питав він дальше роздраженим голосом.

— Хотїла, аби ти був дома. Я тебе так рідко видаю, мов чужого.

— Чомуж не спиш? По що ждеш? Отсе вичікуванє так менї вже надоїло, що через те саме я втїкаю з дому. В тобі житя нема!

— І не може бути! — замітила жінка тихо.

— Чому не може бути?! — трохи не скрикнув Вендер.

— Тихо будь, ще хто почує.. Чого ти в Маєрової шукаєш? Чи тобі там приємнїйше, як дома?

— Я оженив ся не на те, аби бути невільником твоїм. Не дам собі своєї волї обмежувати.

І дивуєш ся потім, що в менї житя нема, що я сумна... Дитина хора, а ти поза домом...

Стася заплакала гірко. Почувши плач, Мадярка аж зірвала ся з місця. Але в сусїдній комнатї зараз плач затих. Донечка справдї була небезпечно хора. Ствердив се на другий день лїкар, котрий через цїлий тиждень приходив лїчити, поки вкінци став непотрібним, бо дитина померла. Сей удар звалив і саму матїр з ніг — і она відлежала три тижнї в постелї.

Тимчасом по містї пішла знов дуже погана чутка про Вендера і старшу панну Маєрівну. Нї в того нї з сего панна виїхала з міста — нїби до свояків... Мадярка знала всї ті чутки, але перед комісаровою не вирвала ся ані з одним словечком. Здавало ся їй, що Стася не знає тих поголосок, аж поки не пересьвідчила ся, що й она вже довідала ся о всїм.

Прийшла вечером від родичів, упала на софу і залляла ся гіркими слезами. Мадярка прискочила до неї, стала потїшати, але не помогла. Комісар був тимчасом на пиві...

З того часу Стася чахла, мов та сьвічка догаряла. Здоровлє єї щораз більше нидїло, веселого усьміху на лици єї вже не було видко, вянула, мов та квітка на морові. Родичі хотїли єї забрати до себе — не згодила ся. Лїкаря не хотїла і в хатї своїй бачити і сама не зважала на своє здоровлє.

— Та бо ви, панї, не пильнуєте ся самі! — дорікала їй Мадярка, коли та мусїла покласти ся в ліжко.

— Нема для кого шанувати ся! — відповіла Стася і закривши очи руками заплакала: „Боже, Боже, чому я за Вроньского не вийшла замуж! Я его так зрадила! На маєтки злакомила ся!"

Мадярка не знала, що відповісти, тілько і собі почала сльози втирати. І вже не довго тїшила ся Мадярка своєю панею. Стася не хотїла жити і раз в приступі зневіри і розпуки утопила ся в ставі. Мадярка була тоді в містї, а Вендер в урядї. Стася вийшла нїби на прохід в огород, що лежав над ставом і вже більше не вернула. Тїло єї віднайшли того самого дня.

коли в тїлї нема власної сили, щоби єї перебути і перемогти, недасть ради хоч би й найславнїйший лїкар та найдорожші лїки, так само й в бідї людскій не поможе нї поміч держави, нї краю, нї суспільности або поодиноких людий, коли сам той чоловік, котрий бідує, не знайде в собі своєї власної сили, не добуде із себе самого способу, як би на біду замочи. З того всего виходить, що в бідї може чоловік лиш сам собі найпевнїйше давати раду. А щоби міг дати раду, мусить сам в собі мати до того силу. Звідки-ж має він взяти ту силу? — Сам з себе, а то ось як: Насамперед мусить мати отверті очи, щоби видів звідки, коли і як біда на него підкрадає ся, та не дав ся їй підійти; мусить мати добрий слух (часами й нюх), щоби вже з далека зачув або занюхав біду і не дав ся їй відразу і несподївано заскочити; мусить виучити ся способів, якими би можна біду відганяти. Хто того всего не має, для того нема ради; він не має в собі власної сили і не заможе на біду, буде вічно бідувати і в бідї коротати свій вік. Слова: „отверті очи, добрий слух і нюх“ не треба, розуміє, дословно брати; се значить — розум. А розуму можна набрати ся найскорше через науку і просьвіту. Отже коли наші люди хотять позбути ся біди, то мусять передовсім учити ся і просьвічати ся. До сего єсть нинї богато нагоди; треба лиш з неї користати. Нехай би в кождій родинї, у кождого господаря була лиш одна письменна людина, а вже було би лекше, вже можна би на біду замагати. А тепер же способи, як відганяти біду від себе: Тих єсть дуже богато. Згадаємо тут насамперед лиш про такі, котрі потрібні для кождого чоловіка і кождий може на них здобути ся коли схоче: сильна воля, праця, пильність, тверезість, запопадливість, ощадність. Дальшим способом єсть фахове образованє: господар повинен добре знати ся на господарстві, купець на купецтві, ремісник на ремеслї і т. д. Але й добре все знати, а не все робити; добре знати ся і на кількох фахах; часом того навіть і потреба: господар на ріли не лиш може але й повинен знати ся на городництві, садівництві і пасічництві; сьвященик і учитель повинні добре знати ся на господарстві; для купця добре знати дещо фабрикувати; коваль може знати ся і на слюсарстві і т. д. В таких случаях один фах помагає другому. Чого не заробить ся на однім, то можна заробити на другім. Взагалї в кождім станї і фаху можна ще щось виучити ся такого, що могло би або таки в сїй хвили, або колись пізнїйше придати ся. Чим більше хто буде мати способів, тим лекше і скорше буде міг замочи на біду. Длятого треба користати з кождої нагоди і учити ся всего, що лиш може придати ся. В тім і цїла біда, що наші люди знають лиш дуже мало способів на біду та й годї що на то порадити, бо дуже мало хто хоче чого учити ся. Господар на ріли н. пр. на городництві вже зовсім не знає ся, на торговли не розуміє ся. Наші люди якось ремісла та промислу чи боять ся, чи встидають, бо майже не беруть ся до них; хотїли би хиба бути від разу „панами“, а тут годї. Тому й біда лїзе до таких людий дверми і вікнами. Паном можна бути в кождім фаху, але передовсім треба біду від себе відогнати.

— **Як зробити добрий тік.** На місце, де має бути тік, треба навезти вогкої глини, усипати насамперед одну верству на 15 центиметрів грубо, а відтак добре раз коло разу убивати довбнею так, щоби глина вже більше під довбнею не подавала ся. Відтак накладає ся другу верству так само грубу і знов так само убиває ся. По сім часї приплескує ся тік широкою дошкою, але треба нею добре бити, щоби зарівнали ся всї місця, де тік попукав. Так треба приплескувати тік що дня, доки він ще пукає і доки не стане зовсім рівний і гладкий. Чим товстїйша глина, тим твердший і лїпший буде тік.

— **Тичкову фасолю** садить ся, коли вже не можна побоювати ся приморозків, рядками на 50 до 60 центиметрів від себе. Насамперед втикає ся в землю тички рівно до шнура одна проти другої, відтак вершками нахилює ся їх так до себе, щоби станули кінцями навперехрест і зробили в горі нїби малі вилки. В перехрестю звязує ся їх ликом або вербовими ужевочками а на вилки впоперек кладе ся жердки. Тим способом устоять ся тички і підчас найсильнїйшої бурі. Доокола тичок робить ся відтак ровець на 6 центиметрів глубокий, вкладає ся до него по 8 зерен і вкриває ся землею.

— **Кровава моч у дамашних зьвірят.** В теперішну пору показує ся у домашних зьвірят найчастїйше кровава моч, а причиною єї буває найчастїйше то, що худобина вїсть якусь траву, котра росте на мочаруватих або лїсових сїножатах, молоденькі пагони соснові, терпкі бруньки (пупінки систкові) вільхи, дуба або бука, прелїску соп, козелець (курячу слїпоту, що цтвите жовто), газузки з афин, молочак псярник і т. п.; або коли разом з травою зїсть яку усільницю, майку і т. п. Причиною кровавої мочи може також бути запалене нирок, удар в пахвину, сильне напруженє при тягненю і т. д. При дійстнім моченю кровію виходить кров з мочию; моч буває тогди червона, аж темно червона, а хороба показуєсь найчастїйше у рогатої худоби. Худобина стає сумна і часто пре ся мочити, але зразу ще їсть. Опісля не хоче вже їсти, мочить по трошки, але з болем, бо стогне при тім; наконець спадає з сил, дістає розвільненя і гине. Однакож часами може моч бути лиш на червоно забарвлена особливо, коли худобина наїсть ся гороховиня і т. п. иншої паші. Коли єсть лиш слабе моченє кровію, н. пр. лиш від паші, то оно щезне, скоро лиш змінить ся пашу. Коли же моченє кровію єсть сильнїйше, то треба худобину держати в міпнотеплій стайни; в тім місци, як нирки треба робити студені оклади з леду, давати здорової паші і пійла з ґрису, заквашеного трохи оцтом, а крім того зробити тїсто із слїдуючої мішанини: оловянного цукру 8 ґрамів (або 20 ґр. алуну), 60 ґр. кореня ґенцияни, 30 ґр. зіля німиці. Тїсто треба роздїлити на 6 частий і три рази на день давати худобинї по шестій части з того. Коли би худобина була дуже ослаблена, то не давати до тої мішанини німиці, а замість того домішати 1 ґрам канфори до кождого даня.

Телеґрами.

Відень 18 мая. Чутку о якімсь непорозуміню в міністерстві, котру розпустила ческонїмецка праса, доказуючи, що нїби то причиною непорозуміня єсть адреса до Корони, і що то доведе до часткової кризи в кабінетї, називає Fremdenblatt старою, але вже й перестарілою методою партийної полїтики, щоби одних членів правительства поставити против других.

Домокос 18 мая. Вчера вечером о 4 год. рушили Турки против лївого крила грецкої армії, але здаєсь, що головний атак вимірений против центра, де командує наслїдник престола. Здаєсь, що Турки хотять взяти вивіз, котрий панує над дорогою, що веде через гори Отріс.

Атини 18 мая. Президент міністрів жалував ся перед послами заграничних дворів на атак Турків на Домокос, підчас коли грецка армія в Епирусї і Тесалії дістала приказ держати ся дефензивно. Крім Домокос заатакували Турки також Гальміров, де стоїть бриґада Смоленьского.

Букарешт 18 мая. Велика злива в полудневій Румунії зірвала мости коло Слатини, перервала комунїкацию на зелїзници Букарешт-Предїл і наробила великої шкоди.

Лямія 18 мая. Битва завела ся на цїлій лїнїї Домокос.

Константинополь 18 мая. Зачувати, що вся диплематия готова признати Туреччинї що найбільше четверту часть відшкодованя воєнного, мале управильненє границї і окупацию Тесалії аж до часу сплати відшкодованя.

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий

Мадярка немов з розуму зійшла по тій пригодї. Не обзивала ся до нїкого, побула короткий час коло катафальку, де не пролила ані одної слези, зібрала свої манатки і перенесла ся до власної хати. Але на величавий похорон, котрий вели рускі і польскі сьвященики, переконані, що комісарова втопила ся в приступі божевіля, Мадярка прийшла.

Сьвященики відправляють свої молитви над могилою, в котру ще домовини не спущено, а Вендер стоїть між родиною і обтирає сльози. Мадярка стоїть кілька кроків осторонь, згорблена, сперта на свою паличку з мосяжною головкою, але не дивить ся на могилу, тілько на Вендера. Поморщена борода і кутики уст дрожать у неї, мов від лихорадки, а очи сьвітять ся мов у кота.

Домовину спускають у яму... Батько і мати Стасї плачуть гірко. Вендер і собі нахилив ся над могилою та хлипає в голос. Декотрі люди не спускають єго з очий і тілько посьміхують ся нишком. Нараз коло самого Вендера являє ся стара Мадярка, піднимає костистою рукою палицю і з завзятєм розлюченої дитини в однїй хвили кілька разів оперізує нею плечі Вендера та захриплим голосом кричить:

— А ти, волоцюго! Тепер жалуєш маму, як кладеш в яму! Тепер нїби плачеш, а сам єї зі сьвіта зігнав! А ти котюго, най я в криміналї зігнию, а свого не подарую!...

Повстала така суматоха, що люди не знали, що почати. Декотрі пани кинулись до Мадярки, вирвали їй палицю з рук і хотїли єї просто вести на полїцию, але прискочили инші, ті, що на Вендерові сльози дивили ся з глумом, оборонили старушку, вивели єї з кладовища і взяли до дому, бо не могла встояти на ногах, так ослабла.

Блискавицею розійшла ся о тім чутка по цїлім містї. Стара Мадярка зробила ся геройкою дня. Всї брали єї в оборону, а Вендера на глум.... Вендер і не скаржив старої...

Він не довго вже побував у містї Б.; ще місяць не минув, як перенїс ся до иншого.

* * *

Коли менї сего року на Великдень стара Мадярка оповідала о тій своїй пригодї, она на згадку про нещасну Стасю плакала гірко, а коли прийшла мова на се, як она Вендера вибила, то так озлобила ся, так стала бити палицею об землю, як би в друге мала Вендера перед собою.

Я звів нарочно розмову на веселїйші річи. Она й не замітила, що я зробив се зовсім без хитрости. Було вже щось дитячо-наївного в єї старечій вдачі.

— Якже вам тепер, бабусю, жиє ся? — спитав я ще.

— Та чого менї вже до житя потрібно? Хреста і лопати ще менї потрібно! А на то вже трийцять риньских я маю в „шпаркасї“. А як же вам, паничу, поводить ся? Коли жените ся? — І при тих словах она зараз заспівала своїм тремтячим голосом:

Коби то ся оженити,
Коби по сьвідому,
Коби собі не привести
Недолї до дому!...

— А мій жених, знаєте: старий Дворский — додала ще, усьміхаючись по давному — не хотїв, на мене чекати взяв і вмер.... Ну, і тепер менї пари не найдете в цїлім містї. Треба менї за Дворским вибрати ся в дорогу, нема ради....

Сказавши се, она ще більше згорбила ся і як сидїла на кріслї, так до кількох хвиль заснула. Се вже їй від якогось часу так частїйше лучало ся, що ту плакала, ту сьміяла ся, а по хвили вже спала, як дитина. Люди присягають ся, що їй до сто лїт уже зовсім недалеко....

З друкарні В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.